

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI TARAFINDAN HAZIRLANAN PEYGAMBERİMİZİN HAYATI VE SİYER DERS KİTAPLARININ TAHLİL VE TENKİDİ

YARD. DOÇ. DR. FEYZA BETÜL KÖSE
ARŞ. GÖR. ASIM SARIKAYA
KSÜ. İLAHİYAT FAK.

ÖZET

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere sunulacak ders kitaplarının bilimsel hata içermemeleri, eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsamaları ve öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanan görsel ve içerik tasarımlarına sahip olmaları gerektiği, ilgili yönetmelikte belirtilmiştir. Ayrıca bilginin anlaşılır bir dil ile ve yazım yanlışlarından arındırılmış, anlatım bozukluğu içermeyen ibarelerle sunulması, yapılan işin ciddiyeti açısından önemli olduğu gibi, öğrencinin kendisine sunulan bilgiyi anlaması ve kavraması bakımından da ehemmiyet arz etmektedir.

Bu makalede 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Peygamberimizin Hayatı ve Siyer derslerinde ilk kez okutulacak olan üç ders kitabının değerlendirilmesi yapılmış ve tespit edilen hatalar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed, Siyer, Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim, ders kitabı.

ANALYSIS AND
EVALUATION OF
THE LIFE OF OUR
PROPHET AND
SEERAH TEXTBOOKS
WHICH PREPARED
BY THE MINISTRY OF
NATIONAL EDUCATION

ABSTRACT

It is stated in the regulation that the textbooks to be presented to the students by the Ministry of National Education should free from the scientific mistakes, contain the objectives of the education and training program, have visual and content designs that are prepared to support learning and by taking into account the developmental characteristics of students. It is also important that present the information is in a clear language and in free of spelling mistakes and not in an incoherency, in terms of the seriousness of the work done, as well as in the student's sense and conception of the knowledge presented to the himself. In this article were examined the three textbooks which will be school in The Life of the Our Prophet and Seerah lessons for the first time in 2017-2018 academic year and the detected errors were tackled.

Keywords: Prophet Muhammad, Seerah, Ministry of National Education, education, textbook.

SAYI: 3 • OCAK-HAZİRAN 2018 • SAYFA: 107-140

2012-2013 eğitim-öğretim yılında ülkemizde 4+4+4 zorunlu eğitim sistemine geçilmesi ile birlikte iki ve üçüncü dört yıllık döneme tekâbül eden ortaokul ve lise öğretiminde, Hz. Muhammed'in Hayatı adlı ders müfredata eklenmiş, bu ders genel ortaokul ve liselerde seçmeli, İmam Hatip Ortaokullarında ve Liselerinde ise zorunlu dersler arasında yer almıştır.^[1] 2017-2018 eğitim-öğretim yılı itibarıyla ise 5 ve 9. sınıflarda müfredat değişikliğine gidilerek^[2] bu sınıflarda okutulmak üzere Peygamberimizin Hayatı adlı yeni ders kitapları hazırlanmış olup ayrıca bu yıl Anadolu İmam Hatip Liseleri 10. sınıf öğrencilerine yönelik olarak Siyer ders kitabı yayımlanmıştır.

Eğitimin her alanında olduğu gibi Siyer eğitiminde de öğrenciye doğru bilginin aktarılması esas iken bu bilginin muhatabın yaş, anlayış ve kavrama düzeyine uygun, açık ve anlaşılır bir şekilde sunulması önem kazanmaktadır. Bu dersin konusu Hz. Peygamber'in hayatı olduğundan bu alana dair bilgiler ve bunların verilmiş şekilleri, öğrencinin Allah Resulü'nü tanıması, sevmesi ve örnek alması üzerinde son derece etkili olmaktadır. Tüm bunlar birlikte düşünüldüğünde Siyer ders kitaplarının titiz-

[1] 2017-2018 eğitim-Öğretim Yılı itibarıyla bu ders 5 ve 9. sınıflarda Peygamberimizin Hayatı, 6-7-8-10-11-12. sınıflarda Hz. Muhammed'in Hayatı, Anadolu İmam Hatip Lisesi 10. sınıflarda Siyer adıyla okutulmaktadır.

[2] Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Peygamberimizin Hayatı dersi için, "Yeni öğretim programı 2017-2018 öğretim yılında sadece 5. sınıf için ve 2018-2019 öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda uygulanacak"; Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersi için, "Yeni öğretim programı 2017-2018 öğretim yılında sadece 9. sınıflarda ve 2018-2019 öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda uygulanacak" Seçmeli Hz. Muhammed'in Hayatı dersi hakkında da, "Eski program 2017-2018 öğretim yılında 10, 11 ve 12. sınıflar için uygulanacak" açıklaması yapmıştır. Bkz., https://dogm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=14

likle hazırlanması beklenmektedir. Yeni ders kitaplarının bu beklentiyi ne ölçüde karşıladığı bu araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Çalışmamızda, yenilenen her üç kitabı içerik, anlatım ve imlâ yönlerinden değerlendirerek tespit edilen hataları ortaya koyacak ve son olarak bu hataların arkasında yatan sebepler ile meselenin çözüm yolları üzerinde duracağız.

İncelememizi sürdürürken ders kitaplarındaki mevcut bilgileri temel Siyer kaynaklarındaki bilgilere uygunlukları ve sıhhatleri yönünden ele almak, bu bilgilerden kaynağı belirsiz olanları tespit etmek, onların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine uygun olup olmadıklarını değerlendirmek, yazım yanlış ve anlatım bozukluğu içeren ibareleri belirlemek, mucize ve irhâsat türü anlatıları ortaya koymak, görsellerin amaca uygunluğunu ve konu ile bağlantısını değerlendirmek şeklinde bir çalışma gerçekleştirdik.

Takip ettiğimiz yöntem ile ilgili bazı hususlar şunlardır:

- Şahsi düşüncemiz hangi yönde olursa olsun, Siyer kaynaklarında mevcut olan tartışmalı bilgilerin yer aldığı -Hz. Ömer'in Müslüman oluşuna dair rivâyet gibi- ibareleri değil; yanlışlıkları üzerinde her kesimin hemfikir olduğu hususları "hatalı" olarak değerlendirdik.

- Çalışmamızın amacı, ders kitaplarındaki hataları ortaya koymak olduğundan sadece bu hataları göstermekle yetindik ve doğrularını açıklama yoluna gitmedik. Ancak bazı yanlışların okuyucu tarafından daha iyi görülmesi için nadiren dipnotlarda yanlış/doğrusunu izah ettik.

- Alıntı yaptığımız metnin tamamının değil bir kısmının hatalı olması durumunda sadece bu kısmın altını çizdik.

- Metin içi tutarsızlık başlığının altında, birbiriyle çelişen ifadelerin altını çizerek çelişkinin daha rahat görülmesini sağlamaya çalıştık.

- İçlerinde yazım ve noktalama yanlışları barındırsalar dahi alıntı yaptığımız cümlelere herhangi bir müdahalede bulunmadan onları, kitaplardaki şekliyle aldık. İbarede koyu yazılan kelimelere de dokunmadık.

- Naklettiğimiz ibareye dair gerekli gördüğümüz açıklama ve eklemeleri parantez içinde verdik.

- Birden fazla türde hata barındıran ibareleri sadece bir kategoriye dâhil ettik.

- Kitaplarda bulunan çok sayıdaki yazım yanlışlarını, makalenin hacim sınırlarını zorlamamak amacıyla ana metinde birebir göstermeyi değil, buldukları yerlere dipnotlarda, sayfa/dipnot numarası şeklinde atıf yapmayı tercih ettik.

- İlintili olduğu metinle ilgisi bulunmayan ve verilmiş amacına uygun olmayan görsellerin tamamına yakınına almaya çalıştık.

– Mevcut yanlışların çok daha ayrıntılı tasnife tabi tutulmaları mümkün iken daha işlevsel ve pratik olması için genel bir tasnife^[3] gitmeyi tercih ettik ve tespit ettiğimiz hataları şu başlıklar altında ortaya koyduk:

- I- Yanlış Bilgiler,
- II- Kaynağı Belirsiz Bilgiler,
- III- Gereksiz Bilgiler,
- IV- Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygun Olmayan Anlatım,
- V- Kavram Hataları,
- VI- Anakronizm,
- VII- İlgisiz Çıkarımlar,
- VIII- Metin İçi Tutarsızlık,
- IX- Üslup Sorunları/İdeolojik Anlatımlar,
- X- Mucize/İrhâsat Anlatımları,
- XI- Anlatım Bozuklukları,
- XII- Yazım ve Noktalama Yanlışları,
- XIII- Kaynak Gösterim Yanlışları/Ttarsızlıkları,
- XIV- Kaynak-Metin Uyumsuzluğu,
- XV- Görsel Hatalar,
 - a) Verilmesi İstenilen Mesajı Aktaramayan Görseller
 - b) Mekân ile Uyumsuz Görseller,
- XVI- Tasnif Dışı Hatalar.

– Eğitimin birbirinden kopuk ve bağımsız süreçler içermediği gerçeğinden hareketle, kitaplar arasında gördüğümüz uyumsuzluk ve tutarsızlıkları da “Kitaplar Arası Uyumsuzluk” başlığı içerisinde gösterdik.

– Her bir kitap için ayrı bir bölüm oluşturmayı ve hataları bu bölümlerin alt başlıkları altında göstermeyi tercih ettik ve aynı kategori içerisinde her üç kitaptaki ilgili hataları vermedik.

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI -5. SINIF DERS KİTABI-

I. Yanlış Bilgiler

1. “Medine dönemindeki evliliklerinde, Hz. Mâriye’den (ra) de İbrahim adlı bir oğlu dünyaya geldi.” (Sayfa 50)

[3] Bu tasnifimizde Öz, Şaban, “Son Dönem (2000-2010) Türkçe Siyer Kitaplarındaki Hatalar Çerçevesinde Siyer Yazıcılığının Sorunları Ve Çözüm Önerileri”, *Türkiye’de Siret Yazıcılığı Sempozyumu-I*, İstanbul 16-17 Ekim 2010, Baskı: *Türkiye’de Siret Yazıcılığı Sempozyumu-I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2012, 291-363’te yer alan tasnifi temel aldık.

2. “Sahabilerin en üstünleri, ilk Müslüman olanlardır. Bu sahabilere, Aşere-i Mübeşşere denir. İlk Müslümanlar; erkeklerden Hz. Ebû Bekir (ra), kadınlardan Hz. Hatice (ra), çocuklardan Hz. Ali (ra), gençlerden Zeyd bin Hârise’dir (ra).” (Sayfa 93)

II. Kaynağı Belirsiz Bilgiler

1. “Her günü bir başka güzellikle geçerek dört yıl dolunca sevgili Peygamberimizi (sav) getirip dedesi ile sevgili annesine teslim ettiler. Abdulmuttalib, süt aileyi o güne kadar görülmemiş şekilde ödüllendirdi. Sözleştiklerinin üzerinde paranın yanında hediyeler verdi. Halime’ye çok kıymetli takılar ve geri dönüşleri için en iyi cins develerden verdi. Yine en iyi cins develere yükler yükletti. Süt aile, belki hayatları boyunca göremeyecekleri büyük bir servetle yurtlarına döndüler.” (Sayfa 14)

2. [Medine’ye yolculuklarında] “Sevgili Peygamberimiz, Âmine ve bu seçkin ailenin emektar dadısı/hizmetçisi olan Ümmü Eymen üçlüsünden oluşan küçük aile kafilesi, bu kervana katıldı. Abdulmuttalib başta olmak üzere herkes oradaydı. Amcalar, halalar, amca ve hala çocukları, kısacası akrabaların hepsi, bu küçük aile kafilesini yolcu etmeye gelmişlerdi.” (Sayfa 15-16)

3. “Doğru Abdest” başlığı altında verilen hikâye. (Sayfa 58)^[4]

III. Gereksiz Bilgiler

1. [Abdullah b. Abbas] “Peygamberimizin (sav) hadislerinden 1660’sını ezberlemiş ve kendinden sonrakilere aktarmıştı.” (Sayfa 101)^[5]

IV. Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygun Olmayan Anlatım

1. “Sevgili Peygamberimiz (sav), 571 yılında Mekke’de doğdu. Pazartesi gecesi sabaha doğru dünyamızı şereflendirdi (hicri 12 Rebîulevvel, miladi 20 nisan).” (Sayfa 13)

2. “Peygamberimiz (sav) de ellerini yüce dergâha açmış” (Sayfa 20)

3. “Çok geçmeden diğerleri gibi o da göçüp gitti bu yalancı dünyadan...” (Sayfa 22)

4. “Nitekim yengesi Fâtıma, ileriki yıllarda Peygamberimizin (sav) “Annemden sonra annem” dediği mübarek hanımlar arasında yerini aldı.” (Sayfa 23)

5. “Âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz (sav) de çocukları çok severdi.” (Sayfa 29)

[4] Bu hikaye, sahih bir rivâyete dayanmayıp Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile alakalı olmayan bir kıssadır.

[5] 1660 sayısı, Abdullah b. Abbas’ın ezberlediği değil, ondan bize ulaşan hadisleri ifade etmekte olup İbn Abbas’ın kaç hadis ezberlediğini ve naklettiğini aktarmamaktadır.

6. “Allah’ın İnsanlığa Lütfu: Hz. Peygamberim” [başlığı altında aktarılan metin] (Sayfa 34)

7. “Hz. Musa (as), Allah’ın (cc) emri ile yanına kardeşi Hz. Harun’u (as) da alarak Firavun’u hakikate çağırmaya gitti.” (Sayfa 39)

8. “Peygamberlerin Özellikleri” konusu altında yer alan “Sıdk”, “Emanet”, “Fetanet”, “İsmet”, “Tebliğ” başlıkları ve bu başlıklara dair içerik (Sayfa 40-41)

9. “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber’e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selâm edin.” (Sayfa 44)

10. “Efendimiz” unvanı (Sayfa 52, 53, 99, 100, 101)^[6]

11. “Efendiler Efendisi” unvanı (Sayfa 53, 101)^[7]

12. “Başka bir rivayete göre ise” (Sayfa 55)

13. “...Mesuliyetini bil. Gâfil olma. Sen yaman bir genç olacaksın.” (Sayfa 63)

14. “Bir gün sevgili Peygamberimiz (sav) yanında on dirhem para ile çarşıya çıktı.” (Sayfa 65)

15. “Habeş diyarında necaşinin cariyelerinden biri bizim hizmetimize verilmişti.” (Sayfa 68)^[8]

16. “Dinî literatürde ise “samimiyet, tutum ve davranışlarda sadece Allah’ın (cc) rızasını gözetme” olarak ifade edilir.” (Sayfa 80)

17. “Rahmet Elçisi’ne (sav) gençliğinde “Muhammed’ül-emin” lakabının verilmesi” (Sayfa 80)

18. “Peygamberimiz (sav), cahiliye dönemini Asr-ı Saadete çevirdi.” (Sayfa 90)

19. “Eviden ayrıldığı zaman gözünün iliştiği kible ehli olan herkese selam ver.” (Sayfa 106)

20. “Kim iffetli olmayı isterse Allah onu iffetli kılar. (Sayfa 108)

V. Kavram Hataları

1. “Onlar, İslam’ı ilk kaynağından öğrendiler ve öğrendiklerini en güzel şekilde yaşadılar. Bütün insanlara örnek oldular. Sahabilerin de hataları

[6] Peygamber Efendimiz” tamlamasında bulunan “Efendimiz” kelimeleri buraya dâhil edilmemiştir. 5. sınıf öğrencisi için herhangi bir anlamı olmayan bu kavram, yetişkinler için de Hz. Peygamber’i, günümüzde “Efendimiz” olarak hitap edilen diğer şahıslarla aynı seviyeye indirmekte ve onu sıradanlaştırmaktadır. “Ayrıca Sahabi efendilerimiz, Resulullah’ı (sav) can kulağıyla dinlediler.” (Sayfa 93) cümlesinde de “Efendi” kavramı Peygamber’den sahabeye doğru anlam genişlemesine maruz kalmıştır.

[7] “Efendiler Efendisi” kavramı ile çocuk artık efendi denilince Hz. Peygamber’i örnek alınacak değil, itaat edilecek kimse olarak algılayacaktır.

[8] Ayrıca unvan olan Necaşi, küçük harfle yazılmıştır.

olmuştur ancak onlar adil^[9] kimselerdi ve yalan söylemeyen bir toplumdur. Yani Peygamber Efendimizin (sav) din hakkında söylemediği bir sözü söylememişlerdir.” (Sayfa 107)

VI. Metin İçi Tutarsızlık

1. “Namaz, Kur’an-ı Kerim’de salat kelimesiyle ifade edilmiştir.” (Sayfa 82) “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber’e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selâm edin.” (Sayfa 44)^[10]

VII. Üslup Sorunları

1. “Halîme Hanım ise Mekke’ye geç girdiği için emzirecek bir süt çocuk bulamadı.” (Sayfa 13)

2. “Çaresiz bir hâldeyken Abdulmuttalib Dede ile karşılaştı.” (Sayfa 13)

3. “Her zaman olduğu gibi Ebû Tâlib Amca yine akıllıca davranıp şöyle dedi:” (Sayfa 23)

4. “Habîbe kız, her dakika daha çok sevdiği Peygamberimizin sevgisiyle dolup taşacak bir hâlde gelmişti.” (Sayfa 68)

5. “Uzun süren yolculuğun ardından bir aşiretin yakınında konakladılar. Aşiret reisi, Hâlid bin Velid’i ziyarete geldi.” (Sayfa 95)

VIII. Mucize/İrhâsat Anlatımları

1. “O doğar doğmaz, her tarafı inanılmaz bir nur kapladı. (Sayfa 13)

2. [Abdulmuttalib’in, çocuk yaştaki Hz. Muhammed ile yağmur duasına çıkması anlatımı] “... Bizler, hepimiz Sana yönelip ve yine Sana sığındık Allah’ım! Duamızı kabul buyur! Üzerimizdeki kıtlığı gider! Bize, bolluk bereket getirecek yağmuru acele yağdır! Sevgili nur torunum, Muhammed’im hürmetine bize yağmur yağdır! Mekke’ye bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı.”

3. “Bazen yemek yetmeyecek kadar az olurdu. Yine böyle bir sıkıntının içine düşmüşlerdi. Sofraya konan yemek oldukça azdı. Her zaman olduğu gibi Ebû Tâlib Amca yine akıllıca davranıp şöyle dedi:

– Durun, önce sevgili yeğenim başlasın! O tatsın önce. Sevgili yeğenimin başladığı yemek, bir başka lezzetlenip bereketleniyor. Haydi güzel yeğenim, önce sen başla.

[9] Öğrencinin “adil” kelimesinden anladığı ile burada kast edilen bir hadis terimi olan “âdil”in anlamı aynı değildir.

[10] Namazın Kur’an-ı Kerim’de salat kelimesi ile ifade edilmesinin burada aktarılması bu yaş düzeyi için gereksiz bir bilgi olduğu gibi, önceki sayfalarda bu kelimenin kullanıldığı ayet ile birlikte düşünüldüğünde öğrencinin zihninde “Allah ve melekleri Peygamber’e namaz kıyorlar” düşüncesinin oluşmasına zemin hazırlayacaktır.

Peygamberimiz (sav) de fedakâr amcasına, emektar yengesine ve amca çocuklarına muhabbetle baktı. Sonra da besleme çekerek yemeğe başladı. Bir lokmayı kendi ağzına koyarken ikinci lokmayı da amca oğlunun ağzına veriverdi. Amca oğlu başta olmak üzere hepsini çok duygulandıran bu hareket, bir başka güzelliğin resmiydi. Gerçekten o azıcık yemek hepsine yetmiş, hatta artmıştı.” (Sayfa 23)

4. “Busra kentinde, henüz 12 yaşında bir çocuk olan Peygamberimiz (sav) hâl ve tavırlarıyla çok dikkat çekti. Özellikle Bahira adında bir rahip, onun yatması kalkması, yemesi içmesi, konuşması susması ile ilgili pek çok soru sordu. Sevgili Peygamberimiz (sav) de verdiği cevaplarla hepsini şaşkına çevirdi. O, güzel davranışlarıyla ve ahlakıyla oradakileri de kendine hayran bıraktı. Rahip Bahira, onun son peygamber olacağını anladı ve Ebû Tâlib’i uyardı. Amcası da yeğenini kötü niyetli insanlardan korumak için Şam’a gitmekten vazgeçti. Busra’dan Mekke’ye geri döndü.” (Sayfa 26)

IX. Anlatım Bozuklukları

1. “Âmine hemen bir müjdeciyi Abdulmuttalib’e gönderdiler.” (Sayfa 13)
2. “Allah Resulü’nün (sav) doğumundan ve peygamberliğinden önce Mekke, Cahiliye Dönemi’ni yaşıyordu.” (Sayfa 11)
3. “Câbir (ra) Semire der ki: “Kendisinden bir istendiğinde ‘hayır’ dediği hiç olmamıştır.” (Sayfa 97)^[11]
4. “Resulullah’ın (ra) damadı Ebü’l-Âs, ilk zamanlarda Müslüman olmadığı için bir süre Medine’ye göçemediler.” (Sayfa 104-105)^[12]

X. Yazım ve Noktalama Yanlışları

Kitapta çok fazla sayıda bulunan metin ve metin altı dipnot numaralarındaki hatalar,^[13] büyük/küçük harf yanlışları,^[14] noktalama işaretlerinin hatalı kullanımı,^[15] yazım birliğinin olmaması,^[16] harf düşürülmesi,^[17] boş-

[11] Kendisinden önce ve sonraki ibarelerden bağımsız olan bu aktarma cümlesinin öznesi de bulunmamaktadır.

[12] Cümlenin öznesi bulunmamaktadır.

[13] Bkz., 10 (Birden fazla sayıda), 22, 37 (Birden fazla sayıda), 55, 66.

[14] Bkz., 13, 29, 34 (Birden fazla sayıda), 66, 104.

[15] Bkz., 22, 37.

[16] Bkz., 20, 21, 23, 25, 27 (Burada yer alan “emîn” ifadesi, sayfa 41’de “el-Emin” şeklinde yazılmıştır), 34 (Bu sayfadaki “Ali İmran” ifadesi, sayfa 42’de “Al-i İmran” şeklindedir), 39, 53 (Bu sayfada yer alan “Fatuma”, önceki sayfalarda “Fâtuma”; “Ebu Talib” ise “Ebû Tâlib” şeklinde geçmiştir.), 82/17 ve 19, 103 (Aynı sayfada aynı şahsı ifade etmek üzere beş kez “Üsame”, dört kez “Üsâme” kelimesi kullanılmıştır.), 104 (Burada da bu isim üç kez “Üsame”, bir kez “Üsame” şeklinde yer almıştır.), 110.

[17] Bkz., 21, 81.

luk koyma hataları^[18] gibi hususlara dair örnekleri burada tek tek saymamayı, okuyucuyu yormamak amacıyla tercih ettik. Bununla birlikte kitapta bu başlık altında değerlendirilebilecek hususlardan en çok dikkatimizi çekenler, yazım birliğinin olmaması, aynı kelimenin bazen aynı sayfada dahi farklı şekillerde yazılması, bir kelimenin bazen Arapçası bazen Türkçe karşılığının tercih edilmiş olmasıdır.

1. Peş peşe beş satırda Peygamber Efendimiz ifadesi üç kez tekrar edilmiştir. (Sayfa 13)

2. “Mekke’ye sütanneler kafiləsi içinde gelenler arasında Sa’doğullarından Halîme Hanım ile kocası da vardı. Fakat fakirlikten dolayı zayıf düşmüş, eşeği yüzünden en sona kalmışlardı.” (Sayfa 13)^[19]

3. “Son kutsal kitap ise Allah (cc) tarafından doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü birbirinden ayırt etmek için sevgili Peygamberimize (sav) gönderilen Kur’an-ı Kerim’dir. Kur’an-ı Kerim’dir.” (Sayfa 43)

XI. Kaynak Gösterim Yanlışları/Tutarsızlıkları

1. İbn İshâk - İbn Hişâm, es-Sîretü’n-Nebeviyye, C 1, s. 178. (Sayfa 19, 14 numaralı dipnot)

2. İbn İshâk, Kitâbu’l-Mübtedâ ve’l-Meb’as, C 2, (Sayfa 53)/ İbn İshâk, Kitâbu’l-Mübtedâ ve’l-Meb’as, C 3, s. 127-128 (Sayfa 25)^[20]

3. İbn Kesîr, el-Bidâye, I, 1208. (Sayfa 54)

4. Zehebî, Târîhu’l-İslam, (41-60), 36,37.) (Sayfa 54)

5. Müsned-i Ahmed, C 3, s. 188. (Sayfa 64)^[21]

6. İbn Hambel, Müsnet, C 4, s. 65. (Sayfa 83)

XII. Kaynak-Metin Uyumsuzluğu

DİA’dan yapılan alıntılarda bazı ifadeler maddelerde/belirtilen sayfalarda yer almamaktadır.

1. “Cahiliye, Arapların İslam’dan önceki batıl inançlarını ve kötü davranışlarını anlatan bir kelimedir. İslam’dan önceki bu döneme Cahiliye Dönemi (devri, çağı) denir. Cahiliye Dönemi’nde şirk ve putperestlik gibi

[18] Bkz., 83.

[19] Virgülün yanlış yerde kullanımı nedeniyle anlam bozulmuş ayrıca öznenin kim olduğu belirsiz hale gelmiştir.

[20] Bilindiği üzere İbn İshâk’ın eseri gerek Arapça gerekçe Türkçe baskılarında tek cilt halindedir. Bu esere kitabın sonuna eklenen Kaynakça’da da yer verilmemiştir. Bkz, İbn İshâk, Muhammed b. Yesâr (151 / 768), *Sîretü İbn İshâk*, thk., tdk: Muhammed Hamidullah, Konya 1981.

[21] Bu eser, önceki dipnotlarda, Ahmed b. Hanbel, Müsned ya da Ahmed bin Hanbel, Müsned olarak zikredilmiştir.

batıl inançlar ile ırkçılık, zulüm, haksızlık, adaletsizlik, kan davası, içki, kumar insan haklarını çiğnemek, kız çocuklarını toprağa gömmek gibi kötü davranışlar yaygındı.” (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, C 7, s. 17-19.) (Sayfa 11)

2. Okuyalım isimli etkinlikte yer alan Zemzem parçası. (Sayfa 12)

XIII. Görsel Hatalar

a) Verilmesi İstenilen Mesajı Aktaramayan Görseller

1. Halime'nin evinde görülen bereketi ifade etmesi amacıyla “Bereket” alt yazısıyla verilen görsel. (Sayfa 13)^[22]

2. Abdülmuttalib'in, Hz. Muhammed'i ailesine geri getiren Halime'ye verdiği belirtilen hediyeler için “Kıymetli hediyeler” alt yazısıyla yer verilen görsel. (Sayfa 14)

3. “Ateş, Hz. İbrahim'e (as) gül oldu.” açıklamasıyla verilen ve Hz. İbrahim kıssasındaki ateşin Hz. İbrahim'i yakmaması ile ilgili görsel. (Sayfa 39)

[22] Halime'nin evinin bulunduğu bölgede buğday tarımının yapıldığına dair bir bilgi de kaynaklarda bulunmamaktadır.

4. Peygamberimizin (sav) Abdullah'a (ra) Öğütleri adlı okuma parçasında yer verilen görsel. (Sayfa 102)

Burada yer verdiklerimizin dışında kitapta aynı kategoride değerlendirilebilecek başka görseller de bulunmaktadır.^[23]

b) Mekân ile Uyumsuz Görseller

1. Mekke-Medine arası yolculuk için Amerika çöllerinin görselinin kullanımı. (Sayfa 16)

2. Mekke'ye yağın yağmur görseli (Sayfa 21)

[23] Bu görseller için bkz., 52, 90, 96.

3. Hz. Peygamber'in evi için kullanılan ve "Peygamberimizin (sav) evi, sıcak bir yuvaydı" açıklaması ile verilen görsel. (Sayfa 51)

B-PEYGAMBERİMİZİN HAYATI -9. SINIF DERS KİTABI-

I. Yanlış Bilgiler

1. "Cahiliye insanları tevhid inancına sahip olmadıkları gibi ahiret inancına da sahip değillerdi." (Sayfa 20)^[24]
2. "Müslüman elçiler, Habeş Necaşisi ile görüşüp ülkesine hicret edebilmek için onun iznini almak istiyorlardı. Bu görüşmede Cafer b. Ebu Talip (r.a) söz aldı." (Sayfa 24)
3. "Kureyş müşrikleri hicretin ikinci yılında mallarını birleştirerek büyük bir ticaret kervanı hazırladılar. Ebu Süfyan'ın başkanlık ettiği bu kervanın gelirleriyle büyük bir ordu kurup Müslümanlara saldırmayı amaçlıyorlardı." (Sayfa 103)
4. "Sevgili Peygamberimiz (s.a.v) Tebuk'e geldiğinde Rumların toplamış olduğu askerî birliğin dağılmış olduğunu gördü." (Sayfa 121)

[24] Genelleme ifade etmesi nedeniyle bu cümle hatalıdır.

II. Kaynağı Belirsiz Bilgiler

1. [Hz. Peygamber, gizli davet döneminde] “Bir müddet bu düşüncelerle evinden dışarı çıkmamış ve uzun bir tefekküre dalmıştı. Hatta kendisinin uzun süre evden çıkmadığını gören birkaç yakın akrabası durumunu öğrenmek için ziyarete geldi.” (Sayfa 63)

III. Bilgi Tahrifi

1. “Allah Resulü (s.a.v), Hendek Savaşı’nın sonunda müşriklerin geri çekilmesinden sonra hemen Kurayzaoğullarını kuşattı. Onlar teslim olmak yerine savaştılar. Şiddetli çarpışmalar neticesinde ele geçirilen savaşçıları öldürdü.” (Sayfa 119)

IV. Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygun Olmayan Anlatım

1. “Zira yüce Allah (c.c), Peygamber Efendimizi (s.a.v) âlemlere rahmet olarak göndermiştir.” (Sayfa 12)

2. “Kendi içimizden bize rehberlik edecek böyle bir peygamber göndermesi, Latif ve Kerim olan Allah’ın (c.c) büyük bir lütfu ve keremidir.” (Sayfa 15)

3. “Efendimiz” unvanı (Sayfa 46, 81, 82, 86)^[25]

4. (Âmine:) “Eğer rüyada gördüklerim doğru çıkarsa sen Celal ve İkrâm Sahibi tarafından Âdem oğullarına helal ve haramı bildirmek üzere gönderileceksin! Allah (c.c) seni, milletlerle birlikte devam edip gelen putlardan, putperestlikten de esirgeyecek, alıkoyacaktır! Her canlı varlık ölür. Her yeni eskir. Her yaşlanan, kocayan, zeval bulur; yok olur. Ben de öleceğim. Fakat temelli anılacağım. Çünkü temiz bir oğul doğurmuş, arkamda hayırlı bir evlat bırakmış bulunuyorum.” diyerek vefat etti.” (Sayfa 40)

5. “Allah Resulünün (s.a.v) Hirâ’da peygamberlikten önceki bu uzletinde büyük manalar bulunmaktadır. O bu dönemde yaratılış gayesini unutan insanlardan uzaklaşmakla çokça tefekkür etme imkânı buldu. Burada Allah’ı (c.c) bize tanıtan ve O’nun (c.c) varlığının ve birliğinin delili olan âlem kitabını düşünüyor ve ibret alıyordu.” (Sayfa 52)

6. “... tekrar Peygamberimize (s.a.v) gelerek insanlığa saadet yolunu gösteren ilahi kanunları getirmeye devam etti.” (Sayfa 61)

7. [Mescid-i Nebevî] “Bunlarla birlikte İslam dininin yayılmasında önemli rol alacak manevi rehberleri yetiştiren bir okul oldu.” (Sayfa 94)

8. “Bu bölüm, bir muallim olarak gönderilen Resulü Ekrem’in (s.a.v) kudsi bir mektebi ve medresesiydi.” (Sayfa 95)

[25] “Peygamber Efendimiz” tamlamasındaki “Efendimiz” kelimeleri buraya alınmamıştır.

V. Kavram Hataları

1. “Allah Resulü (s.a.v) de bu âdete göre Benî Sa’d b. Bekr’e mensup olan ve yayladan gelen sütannesi Halime’ye verildi.... Benî Sa’d yaylasında emzirildim.” (Sayfa 39)
2. “O yıllarda Habeş kralı Necaşi adaletli bir yönetici olarak tanınmıştı.” (Sayfa 68, 70, 120, 124)^[26]

VI. Anakronizm

1. “Halkın iradesi yok sayılmış ve halk, ileri gelenlerin hizmetçisi olarak kabul edilmişti.” (Sayfa 16)
2. “Kureyş kavminin lideri olan Abdülmuttalib; Kâbe’nin yardım fonunu yönetme ve hacılara su verme görevini yerine getiren saygın bir insandı.” (Sayfa 40)
3. “Resulü Ekrem (s.a.v) Medine’ye hicret ettiği sırada burada merkezî bir idari yapı mevcut değildi. Bir devlet, bir bayrak, bir anayasa bulunmuyordu.” (Sayfa 97)
4. “Bu davet mektupları sayesinde İslam dini çevre bütün ülkelerde işitildi. Müslümanların varlığı ve gücü görüldü. Dünya gündeminde yerini aldı.” (Sayfa 124)

VII. Metin İçi Tutarsızlık

1. “Kureyş kabilesinin zengin ve itibarlı hanımlarından olan Hatice binti Hüveylid (r.a), Suriye’ye göndermek istediği ticaret kervanı için bir yardımcı arıyordu. Bunu duyan Ebu Talip, konuyu Hz. Peygamber’e (s.a.v) iletti ve bu işi almasını istedi. Hz. Hatice, Peygamber Efendimizin (s.a.v) güvenilir ve dürüst biri olduğunu biliyordu. Bu nedenle konu kendisine iletildiğinde toplum içinde doğruluğu ve güvenilirliği ile tanınan Hz. Muhammed’e (s.a.v) kervanı teslim etmeyi memnuniyetle kabul etti. Kölesi Meysere’yi de Allah Resulü’nün (s.a.v) yanına verdi.” (Sayfa 43)
 “Allah Resulünün (s.a.v) bu olgunluğundan dolayıdır ki Hz. Hatice (r.a), Suriye’ye göndermek istediği kervanın sorumluluğunu ona vermiştir. Bu isteğini, “Ben seni Suriye’ye gidecek ticaret mallarımın başında görmek istiyorum. Senin doğru sözlü, güvenilir ve güzel ahlaklı olduğunu biliyorum.” diyerek açıklamıştır.” (Sayfa 48)
2. “616 yılında Habeşistan’a giden ilk kafile, şu sahabelerden oluşuyordu:”
 [Hemen altındaki paragrafta] “Müslümanlar bu ülkede dinlerini daha rahat yaşayacakları bir ortama kavuştular. Bu nedenle bir yıl sonra 616

[26] Necaşi, Habeş kralının adı değil unvanıdır.

yılında, Cafer b. Ebî Talib (r.a) başkanlığında yaklaşık yüz kişiden oluşan ikinci bir kabile daha Habeşistan'a hicret etti.” (Sayfa 68)^[27]

3. “Alınan bu karar üzerine Ebu Leheb haricindeki bütün Haşimoğulları ve Muttalipoğulları, Ebu Talib'in mahallesine taşındı. Bu mahallede sadece Müslümanlar yaşamıyordu. Müşrik oldukları hâlde kabilelerine destek olmak isteyen sağduyu sahibi insaflı insanlar da Ebu Talip mahallesine yerleşmişti.

Müslümanların yaşadığı mahallelere giriş çıkışlar yasaklandı. Müşrikler, bu mahallelere gıda yardımı yapılmasına izin vermedi.” (Sayfa 73)

VIII. Üslup Sorunları/İdeolojik Anlatımlar

1. “İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası hem insani hem de dinî yönden en karanlık dönemini yaşamaktaydı.” (Sayfa 19)^[28]

2. “Sevgili Peygamberimiz (s.a.v), her türlü insani ve ahlaki değerin kirletildiği böyle bir toplumun içinde büyümesine rağmen onların hiçbir kötülüğüne bulaşmadı.” (Sayfa 46)

3. “Böylece bu mukaddes misafir ile Halime'nin evi bereketlendi. Bu fakir aileye bolluk, âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber (s.a.v) ile geldi. Halime'nin önceden kendi çocuğuna bile yetmeyen sütü arttı. Benî Sa'd yurdunun toprakları, yaylaları kuraklıktan kurtuldu. Hayvanları sütle doldu ve yiyecekler bollaşdı. Halime, çok hayırlı bir evlat aldığına şüphesiz bir kanaat getirerek şükretti.” (Sayfa 39)^[29]

IX. Mucize/İrhâsat Anlatımları

1. “Fakat sevgili Peygamberimizin (s.a.v) doğduğu gece, bin yıldır hiç durmadan yakılan bu ateş sönmüş ve tüm çabalara rağmen o gün yakılamamıştı.” (Sayfa 17)

2. “Peygamber Efendimizin (s.a.v) babası Abdullah, ailesindeki kardeşler arasında çok sevilen birisiydi. Diğer gençlerde görülmeyen parlak bir yüze sahipti. Ondaki bu nurdan dolayı kendisine birçok evlilik teklifi yapıldı ancak o kabul etmedi. Babası Abdulmuttalib de oğlu Abdullah'ı, Vehb'in kızı Âmine ile evlendirdi. Çünkü Peygamberimizin (s.a.v) annesi Âmine; soy, şeref ve fazilet yönünden Kureys'in en üstün. kadınlarından biriydi. Bu evlilikten sonra Abdullah'ın yüzündeki nur, Âmine'ye geçti. Çünkü Âmine, bu nurun sahibi olan Resulullah Efendimize (s.a.v) hamile kalmıştı.” (Sayfa 37)

[27] Ayrıca Habeşistan'a hicret iki kerede değil, muhâcirlerin gitme imkânı buldukları çeşitli kerelerde gerçekleşmiştir.

[28] Ayrıca bu ibare genelleme ifade etmesi nedeniyle de hatalıdır.

[29] Bu ibare aynı zamanda “Mucize/ İrhâsat Anlatımları” kapsamında da değerlendirilmelidir.

3. “Haberi alan Abdulmuttalib hemen geldi. Âmine, hamileliği sırasında yaşadığı olağanüstü durumları ve çok özel bir insana hamile oluşunu bu olaylar sayesinde sezdiğini ona anlattı.” (Sayfa 38)

4. “Peygamber Efendimizin (s.a.v) doğduğu gece, annesi Âmine ve ebe-lerinin gördüğü büyük bir nurun doğu ile batıyı aydınlatması, İran Hükümdarı Kisra'nın saray burçlarının yıkılması, batıl bir inanişâ göre kutsal kabul edilen Sâve Gölü'nün kuruması, İranlıların tapınaklarında bin yıldan beri hiç sönmeden yanan ateşin sönmesi gibi bazı harikulade olaylar meydana gelmiştir. Bu olaylar; yeni doğan çocuğun ileride ateşe tapmayı kaldıracığının, Fars (İran) hükûmetine son vereceğinin ve yüce Allah'ın (c.c) izin vermeyip insanların kutsallaştırdığı şeyleri men edeceğinin birer işaretiydi.” (Sayfa 38-39)

5. Rahip Bahira Kıssası (Sayfa 41)

6. “O sırada Hz. Peygamber (s.a.v), zayıf ve süten kesilmiş bir keçi gördü. Onu sağmak için müsaade istedi. Kendisine müsaade verilince bir mucize eseri olarak oradakilere yetecek kadar keçiden süt sağdı.” (Sayfa 87)

X. Anlatım Bozuklukları

1. “...sahabeler maruz kaldı.” (Sayfa 65)^[30]

2. “Kendisine yapılan eziyetlere karşı beddua ile mukabele etmeyen Rahmet Peygamberi (s.a.v), bu acı hadisenin üzerine kırk gün boyunca sabah namazlarında Müslümanlara bu ihaneti yapanlara beddua etti.” (Sayfa 107)^[31]

3. “Resulüllah'ın (s.a.v) davet mektupları göndermesi bilinmeyen yeni bir tarzı meydana çıkardı.” (Sayfa 124)

XI. Yazım ve Noktalama Yanlışları

İncelemekte olduğumuz ders kitabında boşluk bırakmama veya gereksiz boşluk bırakma,^[32] büyük-küçük harf yanlışları,^[33] uzatmalı harflerin yanlış kullanımı,^[34] eksik parantez kullanımı,^[35] noktalama işaretleri hataları,^[36] yazım birliği-

[30] Zaten çoğul olan sahabe kelimesi -ler eki ile tekrar çoğul yapılmıştır.

[31] Bu ibare aynı zamanda metin içi tutarsızlık da barındırmaktadır.

[32] 12/1, 14/3, 15/5, 20/8, 24, 25/14, 26, 26/18, 31/26, 36/1, 37/5, 40/13, 41/14, 43/17, 48/23, 51/27 ve 28, 53, 58/1 ve 2, 59/6 ve 7, 60/8, 61/11, 63/14 ve 15, 71/33, 34 ve 35, 75/37, 78/46 ve 48, 79/52, 53, 54, 55, 80/57, 81/61, 84/67, 103/19, 105/23 ve 25, 107/28, 113/38, 116/49, 119/66, 129/93, 95 ve 96, 130/97 ve 98, 131/99 ve 101.

[33] 15 (birden fazla kez yüce Allah şeklinde ve özel isme sıfat olan yüce kelimesi küçük harfle başlamış), 18, 21, 25, 28 (birden fazla kelimedede), 38 (birden fazla kez), 58, 62, 78, 79, 80, 83, 129.

[34] 15/6.

[35] 22.

[36] 23, 36 (birden fazla kez), 75/38, 116.

nin bulunmaması,^[37] harf düşmesi veya yanlış harf kullanımı^[38] ve dipnotlarda yanlışlıkların^[39] sayısı oldukça fazla olduğundan burada tek tek göstermemeyi tercih ettik. Aşağıdaki örnek bu konudaki özensizliği göz önüne sermektedir.

1. Sayfa 54

1. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) Peygamberimizin (s.a.v) hanımı	-	Hz. Hatice (r.a.)
B) Peygamberimizin (s.a.v) dedesi	-	Abdumuttalib
C) Peygamberimizin (s.a.v) amcası	-	Ebu Talip
D) Peygamberimizin (s.a.v) babası	-	Abdullah
E) Peygamberimizin (s.a.v) annesi	-	Halime

XII. Kaynak Gösterimi Yanlışıları/Tutarsızlıkları

1. M. Asım Köksal, Hz. Muhammed ve İslâmiyet isimli kaynak dipnotlarda (sayfa 58, 59) bulunmasına rağmen kitabın Kaynakça'sına alınmamıştır.

2. "M. Asım Köksal, İslam Tarihi, C 3-4, Hz. Muhammed ve İslamiyet, s. 113-116."^[40]

[37] 40 (Aynı sayfada aynı isim üç kez Abdülmuttalib, iki kez Abdumuttalib şeklinde yazılmıştır); 50 (Aynı sayfada "Hira" ve "Hirâ" şeklinde iki farklı kullanım, sayfa 58'de iki kez "Hira" kullanımı); Sayfa 15, 16, 20/7 ve 9, 23/10'daki "Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi" şeklindeki kullanım 51, 96, 107/28 sayfalarda "TDV İslam Ansiklopedisi" şeklini almış; sayfa 39'daki 11 nolu dipnotta, 59'da 3 ve 5 nolu dipnotlardaki "Sallâbi" kullanımı, 67/24'te, 99/11, 124/ 88 ve 127/ 91 "Sallabi" şeklinde yer almış; Nebî kelimesi 94. sayfada iki kez Nebi bir kez de Nebî olarak yazılmış; aynı isim sayfa 109'da Halid b. Velid, 110'da ise Halit b. Velit olarak geçmiştir.

[38] 44 (ahiretî irtihalinden), 70 (Necaşi'yi), 85/73 (Belazuri, Enab).

[39] Kitabın dipnotlarında genel olarak cilt için C, sayfa için s kısaltmaları kullanılmıştır. Bu durumu kitabın dipnot verme tercihi olarak kabul ediyoruz. Ancak bu usûlden çeşitli şekillerde farklı verilen dipnotların sayısı oldukça fazladır.

Her iki kısaltmanın da kullanılmadığı yerler: 64/17, 18, 19, 20, 21; 84/67, 68 ve 70, 85/71, 72 ve 73, 87/79, 118/57 ve 58, 119/63, 120/70, 71, 72, 73 ve 74, 121/75, 76, 77, 79, 80 ve 82. Cilt için C kullanılıp sayfa numarası s ile verilmeyenler: 15/6, 99/10.

Sayfa 74'teki 40 nolu dipnotta ise cilt ve sayfa numarasını ifade etmek üzere "1/192" şeklinde ve daha önce bu kitapta örneği olmayan bir kullanım tercih edilmiştir. Aynı şekilde M. Asım Köksal'ın, Hz. Muhammed ve İslâmiyet adlı eseri 58/1, 59/4 ve aynı kitap 71/33 ve 34'te sadece sayfa numarası ile birlikte yer almış ve C kısaltması ve cilt numarası yazılmamışken 82/62 ve 63, 113/43, 129, 130 ve 131, sayfalarda C kısaltması ve cilt numarası ile verilmiştir.. Bu durum kanaatimizce yazımda titiz davranmamaktan kaynaklanmaktadır. Kitabın dipnotlarındaki diğer Kütüb-ü Sitte hadislerinin gösterilişlerinin aksine sayfa 86/75'te "Buhari, 5, 204", aynı sayfadaki 78 nolu dipnotta ise "Buhari, Sahih, 4, 257" şeklinde hadisın Buhârî'deki kitap adı ve bâb numarası verilmemiştir.

Sayfa 100/13'te yer alan "Âdem Apak, Ana Hatlarıyla İslam Tarihi, Ensar Neşriyat, C 1, s. 201" kaynak gösterimi, bu ders kitabında, atıf yapılan kitabın yayınevinin belirtildiği tek dipnot olup bu eser dışındaki hiçbir kaynağın yayınevi dipnotlarda yer almamıştır. Ayrıca sayfa 98/9 ve sayfa 104/21'de kaynağın sayfa numarası bulunmamaktadır.

[40] Zikri geçen iki kaynak aslında aynı eser olup, Hz. Peygamber dönemini ele alan ciltler Hz. Muhammed ve İslamiyet isimyle anılmıştır.

3. “İbn İshak, İbn Hişâm, Sîre, C 3, s.71.” (Sayfa 116)^[41]
4. Sayfa 121’de 80 nolu dipnotta gösterilen Zürkani, Kaynakça’da yer almamıştır.
5. “İbn İshak, İbn Hişam, 3, 51.” (Sayfa 118, ayrıca 122)

XIII. Kaynak-Metin Uyumsuzluğu

1. “Allah Resulü (s.a.v), Hendek Savaşı’nın sonunda müşriklerin geri çekilmesinden sonra hemen Kurayzaoğullarını kuşattı. Onlar teslim olmak yerine savaştılar. Şiddetli çarpışmalar neticesinde ele geçirilen savaşçıları öldürüldü” (sayfa 119) [ibaresi kaynak olarak gösterilen İbrahim Sarıçam’ın Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı adlı kitabında bulunmamaktadır.]

2. Birinci Akabe Biatı ile ilgili olarak “Buraya gelen Yesribli Müslümanlar, “Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına, hırsızlık yapmayacaklarına, zina etmeyeceklerine, çocukları öldürmeyeceklerine, iftira atmaya-caklarına, hayırlı bir işte peygambere isyan etmeyeceklerine” dair Allah Resulü’ne (s.a.v) biat ettiler” (Sayfa 81) [Burada Mümtehine Suresi 12 ayet dipnotta kaynak gösterilmiştir. Oysaki bu ayet Mekke’nin fethi ile birlikte Müslüman olup Hz. Peygamber’e gelen kadınlar ile ilgilidir.]

XIV. Görsel Hatalar

Ele aldığımız ders kitabında görsellerle ilgili olarak dikkatimizi en çok çeken durum farklı hatlarla yazılmış “Muhammed” isminin görsel olarak kullanımının çokluğuudur. Farklı konu başlıklarının altında ve “Muhammed (sav)” alt yazısıyla verilen bu yazı görselleri adeta fotoğraf yerine kullanıldığı izlenimi uyandırmakta ve öğrenciyi herhangi bir mesaj vermemektedir. Bunun yanında tıpkı 5. sınıf ders kitabında olduğu gibi burada da kitap için hazırlanmamış, kaynak göstermeksizin internetten alınan resimlerin kullanıldığını görmekteyiz ki bir halı yıkama fabrikasının kullandığı görseller,^[42] risâlet öncesi Arap toplumunu temsilî olarak yansıtmak üzere eklenen görselin^[43] aynı olması, “Risâlet Öncesi Mekke”^[44] ve “Fil Vakâsı”^[45] açıklamalarıyla verilen iki ayrı görsel için sinema sahnelerinin

[41] Ülkemizde İbn Hişâm’ın eserini bu şekilde kaynak olarak kullanan merhum M. Asım Köksal’dır. Anlaşılan o ki, müelliflerimiz Asım Köksal’ın sadece metinlerinden değil dipnotlarından da faydalanmışlardır.

[42] <http://www.gulhaliyikamafabrikasi.com/blog/halilar-hakkinda-genel-bilgi>

[43] Sayfa 29.

[44] Sayfa 26.

[45] Sayfa 30.

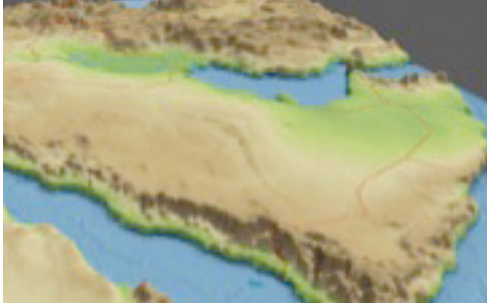
kullanılması bu kanaate varmamızı sağlayan çok sayıdaki örneklerden sadece biridir.

a) Verilmesi İstenilen Mesajı Aktaramayan Görseller

1. “İslam öncesi dini hayat (temsili)” açıklamasıyla verilen görsel. (Sayfa 16)

2. Risâlet Öncesi Arap Yarımadasına Genel Bakış başlığıyla ilgili verilen görsel. (Sayfa 19)

3. Gizli ve Açık Davet başlığı altında verilen görsel. (Sayfa 62)

4. Boykot Yılları başlığı altında ve “İslâmiyet’in ilk yıllarında Müslümanlar yapılan işkencelere sabrettiler” açıklaması ile verilen bu görselin İHL dışındaki liselerde eğitim gören öğrenciler tarafından nasıl okunup anlaşılacağı da ayrı bir tartışma konusudur. (Sayfa 73)

SİYER -ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ-

I. Yanlış Bilgiler

1. “Siyer İlminde önemli bir yeri olan ilk dönem siyer kitaplarından bazı-
larının isimleri şu şekilde sıralanabilir:

....

7 İbn Hazm Cevâmi’u’s-Sire ve Cemheretü Ensâbi’l-Arab

8 İbn Esir el-Kamil fi’t-Tarih

9 İbn Kayyim el-Cevziyye Zadü’l-Me’ad

10 İbn Kesir el-Bidâye ve’n-Nihâye” (Sayfa 15)^[46]

2. “Mekke dışında, Medine, Tâif, Yemen gibi şehirlerde yaşayanlar tarı-
mın yanında ticaretle de yoğun şekilde uğraşırlardı.” (Sayfa 16)

3. Hür olmasına rağmen asiller kadar ayrıcalıklı olmayanlara ise “avam”
deniliyordu. Bunlar daha sade ve gösterişsiz bir hayat yaşıyordu.” (Sayfa
23),^[47] “Orta tabakadan avam, mevali ve köleler arasında okuma yazma bi-
lenlerin oranı oldukça düşüktü.” (Sayfa 25)^[48]

4. “İslam öncesi dönemde Mekke’de okuryazarlara “kitabiler” deniliyor-
du. Okuması yazması olmayanlar da “ümmiler” olarak adlandırılıyordu.”
(Sayfa 25)

[46] İbn Hazm Cevâmi’u’s-Sire ve Cemheretü Ensâbi’l-Arab, İbn Esir el-Kâmil fi’t-Târîh, İbn Kayyim el-Cev-
ziyye Zadü’l-Me’âd, İbn Kesir el-Bidâye ve’n-Nihâye adlı eserleri, müelliflerinin vefat tarihleri
dikkate alındığında ilk dönem siyer kaynağı olarak değerlendirmek mümkün değildir. İlk
dönem siyer kaynakları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Öz, Şaban, İlk Siyer Kaynakları ve
Müellifleri, İsar Vakfı Yay., İst. 2008.

[47] Cahiliye dönemi Arap toplumunda bu pasajda belirtildiği gibi birbirlerinden belirgin ola-
rak ayrılmış sınıflar bulunmamaktaydı. Bu, tüm Arapların eşit görülmesi demek değildir,
her toplumda olduğu gibi o toplumda da maddi ve sosyal konum farklılıkları vardı ancak
bu farklılıklar “sınıf” olarak nitelendirilebilecek kesimleri ortaya çıkarmamıştı.

[48] İslâm öncesi Mekke toplumunda bu şekilde tanımlanan bir grup bulunmamaktadır.

5. “Mekkelilerin de çoğunluğu okuryazardı.” (Sayfa 25)

6. “Bu Yahudi kabilelere göre Hz. İsa’dan sonra gelecek yeni Peygamber Yahudi olacak ve Medine’den çıkacaktır.” (Sayfa 33)^[49]

7. “Sahabi, sözlükte “bir kişiyle birlikte bulunmak, onunla dost ve arkadaş olmak anlamındaki” sohbet kökünden türemiştir. Çoğulu sahabe ve ashab olarak kullanılır. Terim anlamı ise Hz. Peygamber dönemine mü'min olarak erişen ve müslüman olarak ölen kişi şeklindedir. Sahabe, Peygamberimizin dava arkadaşlarıdır.” (Sayfa 62)

8. “İslami literatürde sahabiler zaman zaman faziletlerine göre tasnif edilmiştir. Bu tasniflerden biri de “Aşere-i Mübeşşere” (cennetle müjdelenen on kişi) şeklindedir.” (Sayfa 62)

9. “Bu haberi alan Peygamberimiz, kabilesi Haşimoğullarını daha güvende olmaları için Ebu Talib Mahallesi’ne topladı ve Müslümanlar da bütün Haşimoğullarıyla birlikte burada yaşamaya başladılar.” (Sayfa 71)

10. “Müslümanlar, bu anlaşmadan sonra, Müslümanlığın yayılmasına gayret etmek üzere, memleketlerine döndüler. Resulullah’ın Yesrib’de İslam’ı öğretmek üzere öğretmen olarak görevlendirdiği Mus’ab b. Umeyr’i de beraberlerinde götürdüler.” (Sayfa 77)

11. “Ertesi yıl (622) hac mevsiminde, Kur’an öğreticisi olarak Yesrib’e gönderilen Mus’ab b. Umeyr hem Yesrib’deki İslami gelişmeyi bizzat Peygamber Efendimize bildirmek, hem de hac yapmak üzere Evs ve Hazrec kabilelerine mensup ikisi kadın 75 Müslümanla Mekke’ye geldi. Yesribliler, kalabalık olduklarından müşriklerin dikkatini çekmemek için Mekke’ye gruplar hâlinde farklı yollardan girdiler ve bir gece Akabe’de Peygamberimizle buluştular.” (Sayfa 78)

12. “Müslümanların seriyeleri ve gazvelerinden ticaret kervanlarının tehlikeye girdiğini gören Kureyşli müşriklerin endişesi arttı. Müşrikler, Müslümanlara gözdağı vermek için bazen Medine yakınlarına kadar gelerek Müslümanlara ait koyun sürülerini yağmalıyor, Müslümanları kışkırtıyorlardı. Medine’de Müslümanları ortadan kaldırmak için büyük bir savaş hazırlığı yapıyorlardı. Mekke lideri Ebu Süfyan hazırlandığı bu büyük savaşın finansmanını sağlamak için çok büyük bir kervan hazırladı. Müslümanların Mekke’de bıraktıkları mallarını yağmalayıp arazi ve evlerine el koydu. Müslümanların mallarını hazırladığı büyük kervana koyarak satmak için Şam tarafına doğru yola çıktı.” (Sayfa 100)

[49] Yahudiler, geçmişte de Hz. İsa’yı bir Peygamber olarak kabul etmemekteydiler. Yazar, kendi inancını Yahudilere de teşmil etmiştir.

13. “Benî Kaynuka Yahudileri, Bedir Savaşı’nda Müslümanlara yardım etmek yerine Medine’deki münafıklarla ve Kureyş’li müşriklerle, Müslümanlara karşı işbirliği yaptılar. Böylece Medine Sözleşmesi’ne aykırı davrandılar. Bu nedenle de Bedir Savaşı’ndan sonra Medine’den sürüldüler.” (Sayfa 120)

14. “Bu zafer neticesinde Hayber de İslam sınırları içine alınmış, Medine’ye kuzeyden gelecek tehdit ortadan kaldırılmış oldu. Hayber’de elde edilen ganimetler, Hudeybiye Antlaşması esnasında Rıdvan ağacı altında Peygamber Efendimize biat edenlere bir ödül olarak taksim edildi.” (Sayfa 122)

15. “Peygamberimizin İslam’a davet mektuplarını gönderdiği yerlerden biri de Bizans İmparatorluğuna bağlı Hristiyan Gassaanilerin hâkimiyeti altındaki Busra idi. Buraya giden elçi Haris b. Umeyr el-Ezdi, Busra Valisi Şurahbil tarafından şehit edildi.” (Sayfa 123)

16. “Mute Savaşı’ndan sonra İslam ordusu Mekke’nin Fethi, Huneyn savaşı, Tâif Seferi gibi birçok savaş yapıp başarılar elde etti.” (Sayfa 124)

II. Kaynağı Belirsiz Bilgiler

1. [Ebrehe’nin inşa ettiği kilise ile ilgili olarak] “Dönemin Bizans İmparatorundan da destek alarak kilisenin yapımında dünyanın en iyi mermerlerini kullandı.” (Sayfa 30)

2. “Mekkeliler yeni doğan çocukları belli bir ücret karşılığında çölde yaşayan sütannelere verirdi. Bu, yüzyıllardır süren bir gelenektir. Çünkü Mekke’nin havası sıcak ve çocukların sağlıklı büyümelerine elverişli değildi. Çölün havası güzel, suyu tatlı ve temizdi. Ayrıca, çölde yaşayan kabilelerin Arapçaları çok daha düzgündü. Çocuklar buralarda düzgün bir şekilde Arapça öğrenirlerdi. Mekkeliler yüzyıllardır bu geleneği sürdürüyorlardı.” (Sayfa 41)^[50]

3. “Yapılan kardeşlik anlaşmasına göre, ensar Medine’deki fazla arazilerini muhacirin yerleşmesi için bağışlayacaktı. Böylelikle Medine’deki boş arazilere ve ensarın bağışladığı yerlere muhacir yerleşecekti.” (Sayfa 93)

4. “İlerleyen günlerde Mescid-i Nebi’nin arka tarafına ezan okumak için özel bir yer yapıldı.” (Sayfa 97)

III. Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygun Olmayan Anlatım

1. “Tarih boyunca Peygamber-i Zîşan Efendimizin insanlığa tanıtılması gayesiyle Müslümanlar tarafından her devirde Peygamberimizin hayatını,

[50] Ayrıca altı çizili cümleler tekrarlandığından dolayı, ibare anlatım bozukluğu da içermektedir.

ahlaki vasıflarını, Peygamberlik mücadelesini konu edinen farklı çalışmalar yapılmış, bu konuda muazzam bir literatür meydana getirilmiştir.” (Sayfa 14)^[51]

2. “Zira Allahu Tealanın “Habibim” diye hitap ettiği Hz. Muhammed’in (s.a.v) hayatını anlama ve onu örnek alma ihtiyacı bizim için hiçbir zaman sona ermeyecektir. (Sayfa 14)

3. “Efendimiz” ifadesi. (Sayfa 72, 132)

4. “Asr-ı Saadetin Mimarı Peygamber Efendimiz” (Sayfa 84)

5. “Efendimiz, ehl-i beyt’inin ellerinde, ehl-i beyt’inden biri olan mübarek eşleri Hz. Aişe’nin odasında dar-ı bekaya uğurlandı.” (Sayfa 132)

IV. Kavram Hataları

1. “Bilâl-i Habeşî İslam’ın azılı düşmanlarından Ümeyye b. Halef’in kölesi idi... Her gün onu Bathâ deresine götürüp, güneşin en kızgın olduğu zamanlarda, kumlar üzerine sırtüstü yatırır, büyük bir kaya parçasını göğsü üzerine koyup üzerini sıcak kumlarla örterdi.” (Sayfa 65)^[52]

V. İlgisiz Çıkarımlar

1. “Hz. İsmail’in vefatından sonraki dönemde Mekke’ye Huzaalılar hâkim olmuştur. Huzaalılar yaklaşık üç yüzyıl kadar Mekke’de hüküm sürmüştür. Daha sonra Peygamberimizin beşinci göbekten dedesi Kusay b. Kilab dağınık hâlde yaşayan Kureyş kabilesini toparlayarak Huzaalıları Mekke’den çıkarıp şehre hâkim oldu. Peygamberimiz de Kureyş kabilesine mensuptu. Dolayısıyla Peygamber Efendimiz (s.a.v), Hz. İsmail’e (a.s) akrabalık bağı ile bağlanmıştır.” (Sayfa 29)

VI. Anakronizm

“Mekke ve diğer şehirlerdeki Yahudi ve Hristiyanların çoğu okuryazardı. Yahudilerin dilleri İbraniceydi. Hristiyanlar ise Aramice, Süryanice, Latince konuşuyor ve bu dilleri iyi biliyorlardı. Ayrıca bunlar yaşadıkları bölgenin dili Arapçayı da çok iyi bilmekteydiler. Yahudi ve Hristiyan azınlıklar Mekke ve Medine ileri gelenlerinin çocuklarına yabancı dil öğretmekteydiler. Zira aralarında zengin Mekkeli ve Medinelilerin evlerinde hizmetli olarak çalışanlar vardı.” (Sayfa 79)

[51] “Peygamber-i Zîşan Efendimiz” ifadesi, 117’de de tekrarlanmıştır.

[52] Bathâ, dere değil bir vadidir.

VII. Metin İçi Tutarsızlık

1. “Okuması yazması olmayanlar da “ümmiler” olarak adlandırılıyordu. Mekke toplumunda ümmiler de çoğunluktaydı.”

“Okuryazarlar çoğunlukla şehir merkezlerinde yaşıyordu. Mekkelilerin de çoğunluğu okuryazardı.” (Sayfa 25)

Mekkeliler arasında sadece ticaret sebebiyle şehirlerde yaşayan liderler, zenginler, tüccarlar, okuma yazma biliyorlardı. Orta tabakadan avam, mevali ve köleler arasında okuma yazma bilenlerin oranı oldukça düşüktü” (Sayfa 25)

2. “Güçlü hafıza ve ezber yeteneği, Arap toplumunda sözlü edebiyat geleceğinin gelişmesini sağladı. Yazıyla ifade edilmesi gereken her şey, asırlar boyu ezberlenerek aktarılmıştı.”

“İslamiyetten önce tabaklanmış ve işlenmemiş deri ile özel bir deri türü olan parşömen en yaygın yazı malzemesi olarak kullanılıyordu. Ayrıca lihaf isimli ince beyaz taşlar, hurma ağacının yaprakları, develerin kürek kemiği, kumaş ya da bez parçaları, tahtadan yapılmış yazıya müsait tabletler yazı malzemesi olarak kullanılıyordu.” (Sayfa 25)

3. “Araplar, kabileler hâlinde yaşamaktaydılar. Bu sebeple Arabistan’da müstakil bir hükümetten bahsetmek mümkün değildir.” (Sayfa 19)

“Mekke’nin en önemli kabilesi Kureyş kabilesiydi. Mekke şehir devletini bu kabile yönetmekteydi. Kureyş kabilesinin liderliğinde şehrin ileri gelenlerinden oluşan bir meclis yönetmekteydi.” (Sayfa 28)

4. “Mekke’nin en önemli kabilesi Kureyş kabilesiydi. Mekke şehir devletini bu kabile yönetmekteydi. Kureyş kabilesinin liderliğinde şehrin ileri gelenlerinden oluşan bir meclis yönetmekteydi.” (Sayfa 28)

5. “İbrahim Peygamber Allah’ın emriyle hanımı Hacer ve oğlu İsmail’i Filistin’den alıp ıssız bir belde olan Mekke’ye getirdi.”

“İbrahim (a.s), Mekke’ye geldiğinde Cürhümlüler vardı.” (Sayfa 29)

6. “Sonunda insaf sahibi bazı kişiler sadece Hz Muhammed (s.a.v) değil tüm Haşimoğullarına uygulanan boykotu kaldırmak amacıyla bir araya geldiler. Kureyşin ileri gelenlerinden bazılarıyla konuşarak onları ikna edip boykot altında yaşayan Müslümanların bulunduğu Ebu Talib Mahallesine gittiler. Oradaki mahsur durumda kalan Müslümanları alarak Kâbe’ye geldiler.” (Sayfa 71)

7. “Bu arada Yahudi kabilelerinden Kaynukaoğulları çarşısında, bir grup Yahudi, Müslüman bir kadına saldırdı. Hz. Peygamber onlara yaptıkları bu davranışın Medine Antlaşması’na aykırı olduğunu söyledi. Ancak onlar, bunu kabul etmediler. Bunun üzerine Kaynukaoğulları Medine Antlaşması’nı ihlal ettiklerinden dolayı Medine’den çıkarıldılar.” (Sayfa 102)

“Benî Kaynuka Yahudileri, Bedir Savaşı’nda Müslümanlara yardım etmek yerine Medine’deki münafıklarla ve Kureyş’li müşriklerle, Müslümanlara karşı işbirliği yaptılar. Böylece Medine Sözleşmesi’ne aykırı davrandılar. Bu nedenle de Bedir Savaşı’ndan sonra Medine’den sürüldüler.” (Sayfa 120)

VIII. Mucize/İrhasat Anlatımları

1. “Ebû Tâlib’in evinde Sevgili Peygamberimiz olmadan sofraya oturulmazdı. Sofra hazırlandığında Peygamber Efendimiz yoksa Ebu Talib: “Muhammed’im nerede? Çağırın, gelsin” derdi. Çünkü Sevgili Peygamberimiz sofranın neşesiydi. Onun bulunduğu sofraya bereketli olur herkes doyarak kalkardı. Onun bulunmadığı sofralarda ise, çok kere sofradakiler doymadan yemek bitiverirdi.” (Sayfa 43)

IX. Anlatım Bozuklukları

1. “Kurulan panayırlarda ediplerin ve hatipler şiir ve hitabet yarışmaları yapar, kâhinler gelecekle ilgili haberler verir, tabipler çeşitli hastalıkların tedavisini anlatır, çeşitli sorunlar çözüme kavuşturulurdu.” (Sayfa 28)

2. “Hıristiyanlık özellikle Güney Yemen’de ülkelerinden Kudaa, Gassan ve Talib kabileleri arasında yayılmıştı.” (Sayfa 55)^[53]

3. “Yahudilik, İslam’ın zuhurundan önce Arabistan’da; Vadil-Kura, Hayber, Belli Teym, Kurayza, Nadir, ve Kaynuka kabilelerinin bulunduğu Yesrib’ de ve bilhassa Yemen’ de yayılmıştı.” (Sayfa 55)^[54]

4. “Yemen’de, Arap Yarımadası’nda Şam civarında, Harran vadilerinde ve yukarı Irak’ta Sabiilere rastlanıyordu.” (Sayfa 56)

5. “Allahu Teala mesajlarını vahiy peygamberler aracılığı ile göndermiştir.” (Sayfa 56)

6. “Biz bu hâlde iken Allah celle, bizim içimizden asil soylu, doğru, güvenilir, iffetli olarak bildiğimiz birini peygamber olarak gönderdi.” (Sayfa 68)

[53] İbare aynı zamanda bilgi yanlışlığı da içermektedir, adı geçen kabilelerden Kudaa ve Gassan Yemen’den çıkarak kuzeye göç etmişler iken Tağlib’in ana vatanı Tihâme bölgesi olup buradan Hicaz, Necid ve Bahreyn’e göç etmişlerdir. Ayrıca metinde geçen Talib, Tağlib şeklinde yazılmamalıydı.

[54] İbarede yer alan Vadi’l-Kura ve Hayber yer ismi iken onlara bağlaçla atfedilen Kurayza, Nadir ve Kaynuka kabile isimidir. Hayber’den sonra noktalı virgül kullanılmaması sebebiyle bir anlatım bozukluğu ortaya çıkmıştır. “Belli Teym” adında ise ne yer ne kabile ismi bulunmaktadır ki sayet bu ifade yanlış olup doğrusu “Benî Teym” ise bu, Yesrib değil Mekke kabilelerinden olup Yahudilikle alakaları bulunmamaktaydı.

X. Yazım ve Noktalama Yanlışları

Daha önce ele aldığımız ders kitaplarında olduğu gibi Siyer’de de boşluk bırakmama veya gereksiz boşluk bırakma,^[55] büyük-küçük harf yanlışları,^[56] uzatmalı harflerin yanlış kullanımı, eksik parantez kullanımı, noktalama işaretleri hataları,^[57] yazım birliğinin bulunmaması,^[58] harf düşmesi veya yanlış harf kullanımı,^[59] dipnotlarda yanlışlıklar^[60] gibi burada her birini göstermemizin mümkün olmadığı çok sayıda yazım hatası bulunmaktadır.

XI. Kaynak-Metin Uyumsuzluğu

1. “Bisetin yedinci yılında 616 yılında başlayıp 619 yılına kadar devam eden boykot yıllarında Kureyşli müşriklerin Müslümanlara karşı aldıkları boykot kararı şu maddeleri içeriyordu:

◊ Hz. Peygamber Kureyş’e teslim edilinceye kadar hiçbir barış anlaşması yapılmayacak,

◊ Müslüman ailelerinden kız alınmayacak ve onlara kız verilmeyecek,

◊ Müslümanlara hiçbir şey satılmayacak ve onlardan hiçbir şey satın alınmayacak,

◊ Müslümanlara merhamet edilmeyecek,

◊ Müslümanların evlerine oturmalarına gidilmeyecekti. (İbn Hişam, Siretün Nebi, C1, s.375.)” (Sayfa 71)^[61]

[55] 14/5, 15, 16, 17/10, 11, 12, 13 ve 14, 18/16, 20/21, 21/22 ve 23, 23/24 ve 26, 24/27, 28 ve 29, 25/30 26 (30 ve 31, 28, 28/35 ve 37, 29/38 ve 39, 31/41 ve 42, 32/43 ve 44, 38/1 ve 2, 42/5, 43/6 ve 7, 44, 55/1, 56/3, 4, 5 ve 6, 57/7, 58/8, 59/10, 60/11, 61/14, 63/16, 66/18, 73/26, 74/27 ve 28, 76/32, 78/34, 82/37, 83/41, 84/43, 90/1, 91/3, 92/4, 93, 94/9, 10 ve 12, 95/13, 96/14, 98/16 ve 17, 99/18, 19, 20 ve 21, 100/22, 107 (26, 27, 28 ve 29, 108/30, 109/33, 114/37, 115/38, 39 ve 40, 122/53, 125, 127/57, 132/66.

[56] 17, 41, 43, 46, 56, 57, 77 (birden fazla kez), 84, 99 (birden fazla kez), 101, 122, 132

[57] 14, 14/8, 18, 21, 24/29, 25, 28 (birden fazla kez), 28/36, 33/45, 35, 39, 40 (birden fazla kez), 55, 55/2, 72, 75/30, 92/5, 105, 116/42, 130.

[58] Bir kabile ismi olan Huzâa, sayfa 17’de Huza’a; 18’de ise Huzaa şeklinde yazılmıştır. Aynı kelime sayfa 16’da “bedevî”, sayfa 20’de “bedevi”; sayfa 24’te dört kez “Cahiliye”, iki kez “cahiliye”; Hz. Peygamber’in amcasının ismi sayfa 43’te beş kez “Ebu Talib”, bir kez “Ebû Tâlib”; aynı ay ismi sayfa 43’te “Zilkade”, sayfa 44’te “zilkâde”; sayfa 47’de aynı kelime bir kez “El-emin”, bir kez de “el-emin”, sayfa 48’de “el-Emin”, sayfa 51’de bir kez “el emin”, bir kez de “el-Emin”; sayfa 37’de “risalet” şeklindeki yazım sayfa 54’te “risâlet”; sayfa 54’te altı kez “Hristiyanlık”, bir kez “Hrستیyanlık”; aynı isim sayfa 66’da birer kez “Yasir” ve “Yâsir”; sayfa 80’de üç kez “Ebu Cehil”, bir kez “Ebû Cehil”; sayfa 92’de 7 kez “Ashab-ı Suffe” şeklinde yer alan isim bir kez de “Ashâb-ı Suffe”; sayfa 103’te “Uhut” ve “Uhud”; sayfa 105’te iki kez “Uhut”, dört kez “Uhud”;

[59] 15, 20 (birden fazla yerde), 21, 22, 27, 33, 35, 45, 54, 56, 60, 70, 93, 103, 116/42, 119,

[60] Sayfa 40/4 cilt sayısı verilmemiş, 133/70; “El-Hakim en-Neysaburi, Müstedrek, 3/163-4720.” cilt ve sayfa numarası göstermede kitabın usûlünün dışına çıkmıştır.

[61] Kaynak olarak gösterilen İbn Hişâm, es-Siretün n-Nebeviyye’de bu konu şu cümlelerle yer alır: ... onlara kız vermemek, onlardan kız almamak, onlara bir şey satmamak ve onlardan bir şey almamak üzere Benî Hâşim ve Benî Muttalib’e karşı anlaşılard. Bkz., İbn Hişâm, Ebû

XII. Görsel Hatalar

a) Verilmesi İstenilen Mesajı Aktaramayan Görseller

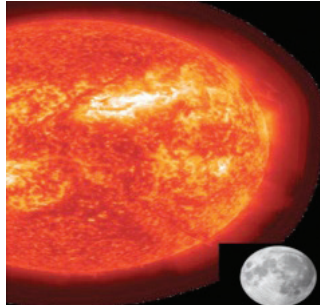
1. “Kültürel Hayat” başlığı altında ve “Araplar arasında, şiir okuyabilmek bir üstünlük sayılır ve şairlere saygı duyulurdu” alt yazısı ile verilen görsel. (Sayfa 25)

2. “Araplar arasında Yunanca, Latince, Aramice, Süryanice, Kıptice, Farsça ve Habeşçe gibi dilleri bilenler vardı” açıklaması ile verilen görsel. (Sayfa 26)

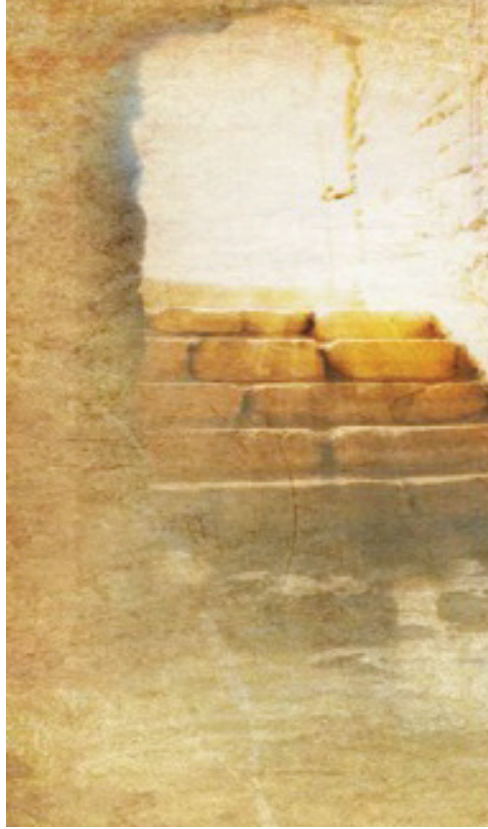

3. “Mekke’de İslam Davetine Tepkiler” başlığı altında verilen görsel. (Sayfa 64)

Muhammed Abdulmelik b. Eyyûb el-Hımyerî (218/833), *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, thk: Mecdî Fethî es-Seyyid, Dâru's-Sahabe li't-Turâs, Tanta 1995, I, 439.

4. “Mekke Dönemi ve İşkence” konusunda verilen görsel. (Sayfa 65)

Kitaplar Arası Uyumsuzluk

1. [5. Sınıf ders kitabı] “Cahiliye, Arapların İslam’dan önceki batıl inançlarını ve kötü davranışlarını anlatan bir kelimedir.” (Sayfa 11)

[9. sınıf ders kitabı] “Arapların İslam’dan önceki dönemine de Cahiliye Dönemi (Devri, Çağı) denir...Belli bir döneme cahiliye adı verilmiş olsa da ayet ve hadislere göre cahiliye zihniyeti sadece belirli bir dönemle sınırlı tutulmaz.” (Sayfa 23) “Biz cahiliye zihniyetine sahip bir kavimdik.” (Sayfa 24)

2. Pek çok isim ve Arapça kelime kitaplarda farklı yazılmıştır. Örneğin:

[9. sınıf ders kitabı] Kilâb,

[AİHL ders kitabı] Kilap.

3. [9. sınıf ders kitabı], [Ebrehe’nin Kabe’yi yıkma nedeni olarak] “Yaptırıldığı kilise insanlar tarafından ilgi görmeyince Ebrehe, Kâbe’yi yıkma kararı aldı” (Sayfa 29),

[AİHL ders kitabı] “Araplar eskiden beri Kâbe’yi ziyaret ettiklerinden, Ebrehe’nin yaptırdığı kiliseye hiç itibar etmediler. Bu sırada Kinaneoğulları kabilesinden birisi Ebrehe’ye öfkelenerek kiliseye gidip pisledi. Ebrehe bunu yapanın bir Arap olduğunu öğrenince çok öfkelenildi. Bunun üzerine Mekke’ye gidip Kâbe’yi yıkacağına dair yemin etti. 571 yılında fillerle destekli altmış bin askerle yola çıktı.” (Sayfa 30)

4. [9. sınıf ders kitabı] “Ancak Mekke’de baş gösteren veba hastalığından dolayı tekrar Halime’ye verildi.” (Sayfa 39)

[AİHL ders kitabı] “Ancak çöl ve yayla havasının ona çok faydalı olduğunu gören annesi Âmine ve dedesi Abdülmuttalib, onu geri götürmesi için sütanneye tekrar verdiler.” (Sayfa 41)

5. [9. sınıf ders kitabı] “Ebu Talip, Hz. Muhammed’i (s.a.v) çocukluğunda gözettiği gibi peygamberliğinden sonra da kollamaya ve gözetmeye çalıştı.” (Sayfa 41)

[AİHL ders kitabı] “Temiz kalpli bir çocuk olan Peygamberimiz sekiz yaşından yirmi beş yaşına kadar amcası Ebu Talib’in himayesinde kaldı.” (Sayfa 43)

7. [9. sınıf ders kitabı] “Kureyş kabilesinin zengin ve itibarlı hanımlarından olan Hatice binti Hüveylid (r.a), Suriye’ye göndermek istediği ticaret kervanı için bir yardımcı arıyordu. Bunu duyan Ebu Talip, konuyu Hz. Peygamber’e (s.a.v) iletti ve bu işi almasını istedi. Hz. Hatice, Peygamber Efendimizin (s.a.v) güvenilir ve dürüst biri olduğunu biliyordu. Bu nedenle konu kendisine iletildiğinde toplum içinde doğruluğu ve güvenilirliği ile tanınan Hz. Muhammed’e (s.a.v) kervanı teslim etmeyi memnuniyetle kabul etti. Kölesi Meysere’yi de Allah Resulü’nün (s.a.v) yanına verdi.” (Sayfa 43)

[AİHL ders kitabı] “Hz. Muhammed’in (s.a.v) güvenilirliğini, zekâsını ve ticaretteki başarısını duyan Hz. Hatice, ona birlikte ticaret yapmayı, kendi kervanlarını yönetmesini teklif etti.” (Sayfa 45)

8. [9. sınıf ders kitabı] “Peygamberimiz (s.a.v), üzerinde bulunan emanetleri Hz. Ali’ye (r.a) bırakarak sahiplerine vermesini tembihledi. Ondan, müşrikleri yanılmak için kendi yatağına yatmasını istedi. Müşrik savaşçılar evin etrafını sarmışlardı. Gece yarısı olduğunda Allah Resulü (s.a.v), Yasin suresinin ilk on ayetini okuyarak onların aralarından çıkıp gitti. Böylece yüce Allah (c.c), sevgili Resulünü (s.a.v) müşriklerin hain bakışlarından saklamış oldu. Efendimiz (s.a.v) önce Hz. Ebu Bekir’in (r.a) evine gitti. Sonra her ikisi gece vakti evin arka kapısından çıkarak Medine’ye ters istikamette olan Sevr Dağı’nda bir mağarada gizlendiler.” (Sayfa 85)

[AİHL ders kitabı] “Vahiy meleği Cebrail suikast planını Peygamberimize haber vermişti. Peygamberimiz yatağına Hz. Ali’yi yatırmış ve kimseye görünmeden doğruca Hz. Ebubekir’in evine gitmişti.” (Sayfa 80)

DEĞERLENDİRME

Okullar, öğrencilerin yaşam boyu edinecekleri eğitim ve öğretimi en temel, yoğun ve düzenli olarak kazandıkları kurumlardır ve yerine getirdikleri işlev bakımından hâlihazırda alternatifleri bulunmamaktadır. Buralarda okutulan ders kitaplarının doğru bilgiyi öğrencinin seviyesine uygun, açık ve anlaşılır şekilde sunması tartışmasız bir gerekliliktir. Ayrıca içerdikleri bilgi notları, okuma metinleri, bulmaca vb. etkinlikler ve görsellerin de hedeflenen bilgi ve davranışları kazandırmaya yönelik olarak hazırlanması son derece önemlidir. Bu durum, ders kitaplarının mümkün olan en az hata ile öğrenciye ulaşmasını gerekli kılmaktadır. Tüm bu gerekliliklere rağmen incelediğimiz ders kitaplarında, bir ders kitabı için makul sayılabilecek sınıırın çok ötesinde hatalar tespit ettik.

Kitapların muhteviyatı, içeriklerinin belirli bir hedef gözeterek ve usûl takip edilerek hazırlanmadığını ve son derece acele ile hazırlandıklarını göstermektedir. 5. sınıf kitabının İçindekiler bölümü, birbiri ile yakın ilgisi bulunmayan konuların adeta rastgele seçildiğini, alt başlıkların yerleşiminde izah edilebilir bir tercihte bulunulmadığını düşündürmektedir: Üniteler sırasıyla “Peygamberimizin Çocukluk Yılları”, “Peygamberlik ve Peygamberimiz”, “Peygamberimiz ve Çocuklar”, “En Güzel Örnek Peygamberimiz”, “Peygamberimiz ve Sahabe” şeklindedir ve konuların birbirleriyle doğrudan alakasının bulunmaması dikkat çekmektedir.

“Peygamberimizin Çocukluk Yılları” ünitesinin alt başlıkları arasında “Peygamberimizin Gençlik Yılları”, “Peygamberimizin Mekke ve Medine Yılları”nın neden bulunduğu merak konusudur. Bu üniteden sonra gelen “Peygamberlik ve Peygamberimiz” ünitesinin ve içeriğinde bulunan “Allah’ın İnsanlığa Lütüf: Peygamberlik”, “Hz. Âdem’den (a.s.) Hz. Muhammed’e (s.a.v.) Peygamberlik”, “Peygamberlerin Özellikleri”, “Peygamberlerin Görevleri”, “Son Peygamber: Hz. Muhammed (s.a.v.)” başlıklarının “Peygamberimizin Çocukluk Yılları” ünitesinden sonra ve “Peygamberimiz ve Çocuklar” ünitesinden önce yer alması da makul görünmemektedir.

“En Güzel Örnek Peygamberimiz” ünitesinin alt başlıklarında ibadetlerden sadece namazın alınmış olması da anlaşılır değildir. Ayrıca, “Peygamberimizin Allah Sevgisi” “Peygamberimizin Samimiyeti”, “Peygambe-

rimizin Hayatında Temizlik”, “Peygamberimizin Hayatında Namaz”, “Peygamberimizin Beşeri Özellikler” alt başlıkları, konu seçiminin herhangi bir usûle dayanmadığını gösteren bir başka husustur. Bu olumsuzluklar, kitabın yeterli nitelikte bilgi ve düşünce vermemesi ve öğrencinin zihin dünyasında kalıcı bir iz bırakmamasına yol açacak türdendir.

9. sınıf Peygamberimizin Hayatı kitabında İçindekiler, kronoloji esas alınmış olmakla beraber bazı başlıklara neden değinilmediği, bazılarında ise neden yer verildiği anlaşılır değildir. Örneğin “Peygamberimizin Medine Yılları” ünitesinde “Bedir, Uhud, Hendek Gazveleri”, “Hudeybiye Antlaşması”, “Mekke’nin Fethi” konularının yanında sadece “Reci ve Bi’r-i Maune” ile “Huneyn Gazvesi”nin içeriğe dâhil edilmiş olması kadar, şayet bunlar alınacak ise Tebük, Hayber, Mûte gibi diğer büyük savaşların neden kapsam dışı bırakıldığı izah bekleyen bir sorudur. Yine bu ünite “Nifak ve Münafıklar”, “Yahudilerle İlişkiler”, “Hıristiyanlarla İlişkiler” gibi konular varken “Medine’de İslam Toplumunun Oluşumu” başlığı ele alınan, ilk İslâm toplumunu oluşturmaya yönelik adımların dışında toplumsal yaşama değinilmemiş olması da bir diğer eksikliklerdir. AİHL Siyer kitabının İçindekiler’i de Ortaöğretim 9. sınıf kitabının ile neredeyse birebir aynı olup başlık düzeyinde aynı sorunlara sahiptir.

İşlenecek başlıkların seçimindeki bahsi geçen olumsuzlukların yanında, bu başlıklar içerisinde verilen bilgilerde var olan çok sayıda hata da kitapların alanın uzmanları tarafından kaleme alınmadığını ortaya koymaktadır. Geçmişte, ilim dallarının şekillenmeye başladığı dönemden itibaren aslında bağımsız bir ilim olan Siyer, bugün İlahiyat ve İslâmî İlimler Fakültelerinde İslam Tarihi Ana Bilim Dalı’nın bünyesinden çıkarılmış ve ismi İslam Tarihi ile yan yana getirilerek bağımsız bir bilim dalı olduğu kabul edilmiş bir alandır. Siyer-i Nebî ve İslâm Tarihi Ana Bilim Dalı, lisansüstü seviyede eğitim vererek bu alanda çalışacak, Siyer donanımına sahip uzmanları yetiştirmektedir. Bilimsel açıdan Hz. Peygamber’in hayatı, herhangi bir akademik Siyer eğitiminden geçmemiş ancak kendini farklı kanallardan dinî alanda yetiştirdiği iddiasında olan kişilerin veya genel İlahiyat bilgilerine sahip kimselerin ele alacakları bir konu değildir. Aksine, ihtisasını bu alanda yapmış, kaynak, usûl ve içerik bilgisine sahip uzmanların ele alması gereken bir konudur. Gerekli formasyona sahip olmayan kişilerce kaleme alınan eserlerde çok sayıda hatanın bulunması kaçınılmazdır.

AİHL Siyer kitabındaki kısmî örneklerin dışında kitaplarda ilk dönem Siyer kaynaklarına neredeyse hiç gidilmemiş olması, bu kaynaklara başvuru olarak nakledilen rivâyetlerin ise haklarında tartışmalar bulunan anla-

tımlar olması, müellifin rivâyeti aktarma ve tercih etme nedenleri ile kitabında takip ettiği usûlün bilinmeden gelişigüzel bir seçim yapıldığını ortaya koymaktadır. Kaynaklar hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadığını, ders kitaplarının kaynak temelli olarak hazırlanmadığını, ancak mevcut bilgilerden bazıları için kaynağa gidilerek atıf yapıldığını düşünmekteyiz. Kaynaklardan alınan bilgilere dair karşılaştığımız bir diğer sorun ise “özetlenmiştir/kısaltılmıştır” notu bulunmayan uzun alıntılarda kaynaktan aynen aktarım izlenimi verilmiş olması ve alıntının, gösterilen kaynaktaki aslı ile arasında bir uyumunun bulunmamasıdır. Hatta bazı pasajlarda, içeriğin, kendisine atıf yapılan metin ile sadece konu başlığı olarak ilişkili olduğunu tespit etmiş durumdayız. Bu da yazılan metne sonradan kaynak arandığı izlenimini doğurmaktadır. Metin altında gösterilen kaynaklardan bir kısmının da Kaynakça’da gösterilmemiş olması metinleri kaynakları ile karşılaştırmamıza imkan vermemiştir.

Gerek bir ders kitabının kendi içerisinde gerekse kitaplar arasındaki bir-biri ile uyumsuz hatta çelişen bilgilerin bulunması da ayrıca üzerinde durulması gereken bir konudur. Özellikle AİHL Siyer kitabında daha yoğun olarak gördüğümüz bu sorun her üç kitapta da mevcuttur. Öyle ki, öğrenci bazı pasajlarda örneklerini gösterdiğimiz üzere aynı paragraf içerisinde dahi birbiri ile çelişen ifadelerle karşılaşmaktadır. Bunun dışında öğrencinin beşinci sınıfta edindiği bir bilginin dokuzuncu sınıftaki ile uyuşmaması öğrenmeyi olumsuz etkileyecektir. Yaklaşık olarak aynı yaş grubuna hitap eden ancak farklı türdeki okullarda okutulan 9. sınıf Peygamberimizin Hayatı ve AİHL Siyer kitapları arasındaki tutarsızlık ve tenakuzlar da, öğrenim açısından barındırdığı diğer olumsuzluklardır.

Bu çelişki ve tutarsızlıklar sadece içerikte değil, imlâda da kendisini göstermektedir. Aynı kelimenin aynı sayfa içerisinde dahi birden farklı şekillerde yazılmış olabilmesi, ayrıca kitaplar arasında da yazım ve ifade birliğinin bulunmaması kitapların hazırlanmasındaki ciddiye eksikliğine işaret etmektedir. İmlâdaki bu çeşitlilikle birlikte özellikle Arapça kelimelerin transkripsiyon ve çevirilerinde görülen hatalar yazarların en azından bazılarının Arapça’ya vâkıf olmadıkları izlenimini vermektedir.

Kitaplardaki en önemli sorunlardan bir kısmı da kullanılan görsellerle ilgilidir. Pek çoğunun çözünürlüğünde problem olan görsellerin genellikle işlenen konu ile uyumsuz olduğu, tanıtılmak istenilen mekâna uygun olmadığı, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesinin üzerinde bulunduğu tespit ettik. Arapça eğitimin verilmediği ortaöğretim kurumlarında henüz 9. Sınıf öğrencisinin kitaptaki Arapça hat ile yazılmış kelimelerden

ibaret bir görseli nasıl anlayacağı ve konu ile bağlantısını kuracağı tartışılmalıdır. Her üç kitapta da kullanılan görsellerin tamamının basit bir arama ile internet sitelerinden alınmış ve kaynak gösterilmeden verilmiş olması olayın ciddiyetine halel getirir niteliktedir.

Kitaptaki yazım yanlışları ve anlatım bozuklukları ayrıca son okumanın ya hiç veya bir uzman tarafından yapılmadığını düşündürmektedir.

SONUÇ

İncelememizin kapsamına giren her üç ders kitabında da gerek içerik, gerek anlatım ve yazım gerekse usûl ve metot bakımından çok sayıda hatanın bulunduğu tespit ettik. Söz konusu muhatap kitle öğrenciler olunca özellikle içeriğe yönelik hataların birinin dahi kabul edilmesi mümkün değildir. Bu ders kitaplarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olması durumu daha vahim kılmaktadır.

Bu hataların giderilmesi ve başka ders kitaplarında tekrarlanmaması için bizim teklif ettiğimiz çözüm önerilerimiz ise şunlardır:

1- Siyer'in ayrı bir ilim dalı ve ihtisas alanı olduğu kabul edilerek bundan sonraki adımlar bu ön kabulde atılmalıdır.

2- Hz. Peygamber'in hayatına dair ders kitaplarını hazırlamak, Siyer, İslâmî ilimler, çocuk ve ergen psikolojisi gibi farklı uzmanlıklar gerektiğinden bu kitaplar bu alanlarda ihtisas sahibi isimlerden oluşan bir komisyon tarafından kaleme alınmalıdır.

3- Kitapların hazırlanması aceleye getirilmemeli, okutulacakları ders yılının çok öncesinden planlama ve hazırlık çalışmaları başlatılmalıdır.

4- Bu çalışmalarda ilgili yaş gruplarının psikolojik özellikleri mutlaka dikkate alınmalı ve yazarların yanında pedagoğ ve psikologlar da sürece dâhil edilmeli, metin ve görseller onlar tarafından da mutlaka incelenmelidir.

5- Farklı sınıflarda okutulan ders kitapları arasında uyumsuzluk, tutarsızlık ve tenakuzlar olmamasına son derece dikkat edilmelidir.

6- Siyer öğretimi bir süreç halinde değerlendirilmeli; farklı sınıflarda alınan eğitim, birbirinden bağımsız alanlar değil bu sürecin bir parçası olarak görülmeli ve ders kitaplarının planlaması buna göre yapılmalıdır.

7- Uzman yazarlar tarafından kaleme alınan ders kitapları, yine Siyer uzmanlarından oluşan bir komisyonun değerlendirme ve onay sürecinden geçmelidir.

8- Görşeller, metinle uyumlu hale getirilmeli, kazandırılması hedeflenen bilgi ve davranışa yönelik ve orijinal olmalı, kitaplar için özel olarak hazırlanmalıdır.

9- Kitaplar, dil, anlatım ve yazım itibariyle de kontrolden geçirilmeli ve Türk dili uzmanları tarafından değerlendirilmelidir.

10- Kitapların son okumaları mutlaka yapılmalı ve bu hususta da aceleci davranılmamalıdır.

İncelediğimiz bu üç ders kitabı bu çalışmamızda değindiğimiz hususlar ve alanın diğer uzmanlarının önerileri göz önünde bulundurularak yeniden hazırlanmalıdır. Hz. Peygamber'in hayatına dair ilerleyen süreçte öğrencilere okutulacak diğer ders kitaplarında da yine aynı hususlar göz önünde bulundurulmalı, böylece öğrencilerin hatalarla dolu ders kitapları ile daha fazla muhatap olmalarının önüne geçilmelidir.

Kaynaklar

Akkaya, Veysel-Saraç, Âdem-Durak, Mahmut Berat-Akkaya, Nesibe, *Peygamberimizin Hayatı* -Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5-, MEB Yay., 2017.

Çolak, Mikail, *Siyer* -Anadolu İmam Hatip Lisesi-, MEB Yay., 2017.

İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik b. Eyyûb el-Hımyerî (218/833), *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, thk: Mecdî Fethî es-Seyyid, Dâru's-Sahabe li't-Turâs, Tanta 1995.

İbn İshâk, Muhammed b. Yesâr (151 / 768), *Sîretu İbn İshâk*, thk., tlk: Muhammed Hamidullah, Konya 1981.

Öz, Şaban, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri*, İsar Vakfı Yay., İst. 2008.

Öz, Şaban, "Son Dönem (2000-2010) Türkçe Siyer Kitaplarındaki Hatalar Çerçevesinde Siyer Yazıcılığının Sorunları Ve Çözüm Önerileri", *Türkiye'de Sîret Yazıcılığı Sempozyumu-I*, İstanbul 16-17 Ekim 2010 (Baskı: *Türkiye'de Sîret Yazıcılığı Sempozyumu-I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2012, 291-363.

Pütkül, Halit Zülfikar, Vasif Körpe Muhlis, *Peygamberimizin Hayatı* Ortaöğretim 9. Sınıf, MEB Yay., 2017.

